

Sygn. akt VI A Ca 584/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SA – Agata Zajac

Sędzia SO del. – Maja Smoderek

Protokolant: sekr. sąd. Katarzyna Kędzierska

po rozpoznaniu w dniu 13 listopada 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w W.

przeciwko M. K.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 6 grudnia 2012 r., sygn. akt XX GC 264/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) w W. na rzecz M. K. kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI A Ca 584/13

UZASADNIENIE

Powódka (...) wniosła o zasądzenie od pozwanego M. K. kwoty 274.756,74 wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2007 r. do dnia zapłaty. Roszczenie swoje powódka wywodzi z art. 299 § 1 k.s.h.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa podnosząc zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 6 grudnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo obciążając powoda obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

W dniu 19 grudnia 2001 r. Agencja (...) w W. zawarła z (...) Spółką z o. o. w C. umowę o udzielenie pożyczki na przedsięwzięcia wdrożeniowe w kwocie 240.000 zł na okres od 20 grudnia 2001 r. do 30 września 2006 r.

Pożyczkobiorca zobowiązał się do spłaty pożyczki wraz z odsetkami w 13 kwartalnych ratach. W chwili zawierania umowy prezesem zarządu spółki (...) był M. K..

W sprawie IV Nc 230/04 Sądu Okręgowego w Warszawie z powództwa (...) przeciwko (...) Spółce z o.o. w C. wydany został w dniu 14 lipca 2004 r. nakaz zapłaty na kwotę 274.756,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2004 r. Powyższym nakazem zapłaty od spółki na rzecz Agencji zasądzona została kwota 7.200 zł tytułem kosztów procesu.

W sprawie XXV C 3073/05 również Sądu Okręgowego w Warszawie toczącej się z powództwa (...) Spółki z o.o. przeciwko (...), Sąd oddalając powództwo zasądził od spółki na rzecz Agencji kwotę 7200 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Na podstawie powyższych tytułów egzekucyjnych powódka wszczęła przeciwko Spółce postępowanie egzekucyjne, które prowadził Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Nowym Dworze Mazowieckim pod sygnaturą KM 275/07. Komornik próbował wyegzekwować wierzytelność dokonując licytacji ruchomości spółki, które bez powodzenia odbyły się 19 grudnia 2008 r. i 5 lutego 2009 r. Sąd Okręgowy ustalił, że (...) Spółka z o.o. posiada ruchomości o szacunkowej wartości 312.120 zł oraz, że jest uprawniona do ograniczonego prawa rzeczowego w postaci hipoteki na czterech nieruchomościach, których łączna wartość zabezpiecza wierzytelności w wysokości 4.732.971,56 zł. Postępowanie egzekucyjne prowadzone przeciwko spółce zostało umorzone postanowieniem Komornika z dnia 1 kwietnia 2009 r. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji. Powódka odpis postanowienia otrzymała 7 kwietnia 2009 r., natomiast Spółka (...) w dniu 3 kwietnia 2009 r. W dniu 3 kwietnia 2009 r. M. K. skontaktował się drogą telefoniczną z przedstawicielem powoda informując o otrzymaniu przez spółkę (...) postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko spółce. Pozwany chciał omówić z powódką kwestie ewentualnego przejęcia przez powódkę na własność ruchomości zajętych przez komornika.

W dniu 9 grudnia 2009 r. powódka wezwała pozwanego jako byłego członka zarządu (...) Spółki z o. o. do zapłaty w terminie 21 dni kwoty 274.756,74 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2004 r. do dnia zapłaty oraz kwoty 19.200 zł tytułem kosztów sądowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów egzekucyjnych zasądzonych łącznie w sprawach IV Nc 230/04 i XXV C 3073/05.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo jest niezasadne z uwagi na skutecznie podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia powódki.

Sąd wskazał, że roszczenie z art. 299 § 1 k.s.h. podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia stosownie do treści 442 ind. 1 § 1 k.c., który rozpoczyna swój bieg od dnia bezskuteczności egzekucji wierzytelności. Już w momencie stwierdzenia, że egzekucja jest bezskuteczna, wierzyciel spółki dowiaduje się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. W realiach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy przyjął, że powódka powzięła wiedzę o bezskuteczności egzekucji wobec spółki już w dniu 3 kwietnia 2009 r., a zatem już w tym dniu dowiedziała się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. W tym dniu rozpoczął bieg trzyletni termin przedawnienia roszczenia, który upłynął w dniu 3 kwietnia 2012 r. Wobec tego, że pozew wniesiony został w dniu 5 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że nastąpiło to już po upływie terminu przedawnienia.

Abstrahując od powyższego Sąd Okręgowy podkreślił również, że w niniejszej sprawie brak było podstaw do zastosowania wobec pozwanego subsydiarnej odpowiedzialności wynikającej z art. 299 § 1 k.s.h., ponieważ powódka nie wykazała bezskuteczności egzekucji wobec spółki (...). Powódka nie skierowała bowiem egzekucji do całego majątku dłużnika, a tylko bezskuteczność egzekucji skierowanej do całego majątku dłużnika uzasadnia skierowanie roszczenia przeciwko członkom zarządu spółki. Sąd wskazał ponadto, że bezskuteczność egzekucji nie była spowodowana brakiem majątku wierzyciela, z którego powódka mogłaby się zaspokoić. W toku postępowania bowiem, na podstawie przedłożonych obwieszczeń o licytacji ruchomości oraz wyceny pozwany wykazał, że dłużna spółka posiada majątek znacznie przewyższający wierzytelność powódki. Po nieskutecznych licytacjach ruchomości stanowiących własność spółki (...) powódka nie złożyła wniosku o przejęcie zajętych ruchomości na własność. Wobec tego, w sytuacji gdy spółka posiada majątek pozwalający na zaspokojenie powódki, nie można przyjąć, że została

spełniona przewidziana w art. 299 § 1 k.s.h. przesłanka bezskuteczności egzekucji. Istnienie majątku spółki, z którego wierzyciel może uzyskać zaspokojenie wyłącza odpowiedzialność członka zarządu na podstawie art. 299 § 1 k.s.h.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiodła powódka. Zaskarżając wyrok w całości zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie przepisów postępowania

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 § 1 k.s.h. poprzez niedostatecznie wnikliwie rozważenie zebranego w sprawie materiału dowodowego prowadzące do błędnej oceny dowodów skutkującej uznaniem przez Sąd Okręgowy, że powód nie skierował egzekucji do całego majątku dłużnika znanego w momencie prowadzenia egzekucji nie zbadawszy załączonych do pozwu dowodów potwierdzających prowadzenie egzekucji z całego majątku dłużnika, na uznaniu, że w dacie prowadzenia egzekucji spółce (...) rzeczywiście przysługiwały ograniczone prawa rzeczowe oraz, że powódka miała możliwość przejęcia ruchomości objętych postępowaniem egzekucyjnym na własność po dwukrotnej nieskutecznej egzekucji, pominięcie okoliczności istotnych dla wyjaśnienia sprawy – okoliczności wskazanych w piśmie komornika z dnia 1 kwietnia 2009 r. w przedmiocie umorzenia postępowania z uwagi na bezskuteczność egzekucji prowadzonej z całego majątku dłużnika tj. ruchomości, wierzytelności oraz kont bankowych,

- art. 229 k.p.c. poprzez błędne uznanie za przyznane okoliczności, że powódka dowiedziała się o bezskuteczności egzekucji już w dniu 3 kwietnia 2009 r. mimo, że uznanie to budzi wątpliwości,

- art. 230 k.p.c. poprzez uznanie za przyznany fakt, że powódka dowiedziała się o bezskuteczności egzekucji już w dniu 3 kwietnia 2009 r.,

- art. 231 k.p.c. w ten sposób, że Sąd uznał za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez wyprowadzenie ich z błędnie ustalonych faktów i wbrew materiałowi dowodowemu zgromadzonemu w sprawie (Sąd uznał, że przedawnienie nastąpiło w dniu 3 kwietnia 2012 r. chociaż wniosek taki nie daje się wyprowadzić z innych ustalonych faktów,

- art. 328 § 2 k.p.c. przez nie wskazanie w sposób prawidłowy faktów, które sąd uznał za udowodnione przez przyjęcie, że powódka powzięła wiadomość o bezskuteczności egzekucji w terminie wskazanym przez pozwanego.

Ponadto powódka zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie prawa materialnego:

- art. 442 ind. 1 § 1 k.c. przez przyjęcie, że termin rozpoczęcia biegu przedawnienia roszczenia powódki w stosunku do pozwanego przypada na inną chwilę niż czas dowiedzenia się przez stronę powodową o szkodzie, co miało miejsce w dniu, w którym komornik doręczył powódce pismo o umorzeniu postępowania egzekucyjnego w związku z bezskutecznością egzekucji,

- art. 299 k.s.h. poprzez nieprawidłową wykładnię a w konsekwencji błędne zakwalifikowanie istniejącego w sprawie stanu faktycznego do zakresu zastosowanej normy prawnej.

W konkluzji apelacji powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kwoty 293.956,74 zł, w tym kwoty 274.756,74 tytułem należności głównej z ustawowymi odsetkami od dnia 27 marca 2007 r. do dnia zapłaty, 16,200 zł tytułem kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów egzekucyjnych oraz 3.000 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania egzekucyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powódki pozbawiona jest uzasadnionych postaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu, choć nie wszystkie zarzuty zawarte w apelacji okazały się niezasadne.

Zasadny okazał się zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia i uznanie przez Sąd Okręgowy, że powódka o bezskuteczności egzekucji dowiedziała się wcześniej, aniżeli w dniu, w którym otrzymała postanowienie komornika o umorzeniu postępowania, a co za tym idzie, że pozew wniesiony został po upływie trzyletniego terminu przedawnienia

W orzecznictwie dominuje pogląd, że odpowiedzialność z art. 299 k.s.h. jest odpowiedzialnością odszkodowawczą *ex delicto*. Konsekwencją tego stanowiska jest przyjęcie, że podstawą prawną dla rozstrzygania kwestii przedawnienia roszczeń z tego tytułu jest art. 442 *ind.* 1 k.c. (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 stycznia 2004 r., IV CK 176/02, w wyroku z dnia 2 października 2007 r., II CSK 301/07, LEX nr 332957, w wyroku z dnia 2 października 2008 r., II CSK 183/08, LEX nr 470012, w uchwale 7 sędziów z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009, nr 2, poz. 20 oraz w wyroku z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 635/09, LEX nr 741022). Oznacza to poddanie tego roszczenia trzyletniemu terminowi przedawnienia. Odnośnie do kwestii momentu, od którego przedawnienie to rozpoczyna swój bieg wskazać należy, że w wyroku z dnia 31 stycznia 2007 r. (II CSK 417/06) Sąd Najwyższy stwierdził, że termin przedawnienia roszczeń wobec członków zarządu spółki z o.o. rozpoczyna bieg od momentu uzyskania przez wierzyciela świadomości, że wyegzekwowanie długu od spółki jest niemożliwe. Przyjmuje się przy tym, że stan ten występuje w zasadzie od dnia bezskuteczności egzekucji wierzytelności, objętej prawomocnym tytułem egzekucyjnym wystawionym przeciwko spółce. Już wtedy, gdy egzekucja tej wierzytelności okaże się bezskuteczna, wierzyciele spółki dowiadują się o szkodzie i osobie odpowiedzialnej za jej naprawienie (tak Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały 7 sędziów z dnia 7 listopada 2008 r., III CZP 72/08, OSNC 2009, nr 2, poz. 20).

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie może być uznane za uzasadnione stanowisko zaprezentowane w pisemnych motywach zaskarżonego orzeczenia, że już w dniu 3 kwietnia 2009 r. powódka dowiedziała się o bezskuteczności egzekucji.

Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 15 czerwca 2012 r. (I A Ca 1098/11) podkreślił, że nie można w każdym wypadku utożsamiać uzyskania przez wierzyciela wiedzy o niemożności uzyskania zaspokojenia wierzytelności od spółki, która to okoliczność, obok powzięcia wiadomości o podmiotach obowiązanych do naprawienia szkody, przesądza o rozpoczęciu biegu terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego, o którym mowa w art. 299 k.s.h., z powzięciem wiadomości o umorzeniu postępowania egzekucyjnego. Istota przesłanki "bezskuteczności egzekucji" w rozumieniu art. 299 k.s.h. nie ogranicza się wyłącznie do wykazania negatywnego rezultatu zakończonego postępowania egzekucyjnego, ale polega także na wykazaniu, że stan majątkowy spółki z o.o. nie pozwala na zaspokojenie jej wierzyciela. Zwykle postanowienie o umorzeniu egzekucji jest uznawane za wystarczający środek dowodowy, za pomocą którego wierzyciel może wykazać bezskuteczność egzekucji z majątku spółki, dokument ten potwierdza bowiem, że z egzekucji nie uzyska on sumy wyższej od kosztów egzekucji.

W ocenie Sądu Apelacyjnego poinformowanie powódki przez pozwanego o wydaniu przez komornika postanowienia umarzającego postępowanie egzekucyjne wobec bezskuteczności egzekucji, nie jest wystarczające do przyjęcia, że powódka uzyskała wiedzę o negatywnym wyniku postępowania egzekucyjnego w rozumieniu art. 299 k.s.h.

Dlatego też zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy niewłaściwie przyjął jako zasadniczą podstawę oddalenia powództwa przedawnienie roszczenia.

Zagadnieniem, które ma istotne znaczenie z punktu widzenia subsydiarnej odpowiedzialności członka zarządu za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest okoliczność, czy egzekucja skierowana została do całego majątku spółki. Przeważająca część przedstawicieli doktryny, jak i większość orzeczeń Sądu Najwyższego i sądów powszechnych prezentuje stanowisko, że w tej sytuacji konieczne jest prowadzenie egzekucji co do całego majątku spółki. U podstaw bowiem odpowiedzialności członka zarządu leży bezsporna nieściągalność wierzytelności od spółki. Zatem, jeżeli spółka posiada choćby jeden składnik majątku, do którego nie była skierowana egzekucja, a z którego możliwe jest zaspokojenie się wierzyciela, nie zostaje spełniona przesłanka odpowiedzialności członka zarządu.

W tym miejscu należy podkreślić, że Sąd Okręgowy błędnie wskazał w uzasadnieniu, że egzekucja prowadzona wobec spółki (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, nie dotyczyła całego jej majątku.

Egzekucja, jak wynika z postanowienia komornika, skierowana była wobec ruchomości, wierzytelności i kont bankowych. W toku postępowania nie ustalono natomiast, że spółka posiadała inny jeszcze majątek, który nie był objęty wnioskiem egzekucyjnym.

Należy jednak zwrócić uwagę, że w przedmiotowej sprawie bezskuteczność egzekucji stwierdzona została przez komornika wobec tego, że dwie licytacje zajętych ruchomości nie doprowadziły do ich sprzedaży.

Zgodnie z art. 877 k.p.c. jeżeli druga licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika przysługuje prawo przejęcia ruchomości na własność za cenę nie niższą od ceny wywołania. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis art. 875 § 2. Jeżeli wierzyciel nie skorzystał z prawa przejęcia ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do rzeczy nie sprzedanej lub nie przejętej na własność.

W zasadzie rację ma Sąd Okręgowy, który czyni powódce zarzut niezłożenia po drugiej licytacji wniosku o przejęcie ruchomości. Bez znaczenia przy tym jest, w ocenie Sądu Okręgowego fakt, że powódka nie jest przedsiębiorstwem prowadzącym działalność gospodarczą, ustawodawca bowiem nie wprowadza żadnych ograniczeń podmiotowych w zakresie możliwości przejęcia na własność ruchomości, które nie zostały zbyte w toku licytacji.

Najistotniejsze jednak w niniejszej sprawie jest to, czego powódka nie kwestionowała, że wobec braku zbycia w ramach licytacji ruchomości stanowiących własność dłużnej spółki, ruchomości te w dalszym ciągu stanowią majątek spółki, który w dodatku przewyższa wysokość zobowiązania. Sąd Najwyższy w wyroku z 8 grudnia 2006 r. (V CSK 319/06) wyraził pogląd, że bezskuteczność egzekucji nie jest stanem niezmiennym, a wobec tego należy ustalić, czy taką bezskuteczność egzekucji roszczenia powoda wobec spółki można stwierdzić także na dzień zamknięcia rozprawy w postępowaniu przeciw członkom zarządu prowadzonym na podstawie art. 299 k.s.h. Stanowisko to potwierdził również Sąd Najwyższy w wyroku z 30 maja 2008 r. (III CSK 12/08), zgodnie z którym roszczenie z art. 299 k.s.h. należy traktować jako ostateczne zabezpieczenie roszczeń wierzycieli przeciwko spółce. Jeśli więc po stwierdzeniu bezskutecznej egzekucji okaże się, że wierzyciel może jednak uzyskać zaspokojenie od spółki, to nie ma podstaw do przyjęcia, że zachowuje on prawo do żądania zaspokojenia z majątku członków zarządu spółki. Decydujące znaczenie dla oceny zasadności powództwa z art. 299 k.s.h. ma zatem stan majątkowy spółki-dłużnika, istniejący w chwili zamknięcia rozprawy - art. 316 k.p.c. Sąd Apelacyjny mając świadomość tego, że powódka dysponuje postanowieniem komornika o umorzeniu postępowania wobec bezskuteczności egzekucji w stosunku do spółki, który to dokument stanowi najczęściej spotykany dowód powyższej okoliczności, niemniej jednak należy pamiętać, że dla wykazania zaistnienia przesłanki bezskuteczności egzekucji wobec spółki aktualizującej subsydiarną odpowiedzialność członka zarządu nie ma bezwzględnego wymogu prowadzenia egzekucji wobec spółki, ponieważ na podstawie innych okoliczności daje się wyprowadzić wniosek, że spółka nie posiada żadnego majątku, do którego mogłaby być skierowana egzekucja i z którego wierzyciel mógłby uzyskać zaspokojenie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie V CKN 416/01 stwierdził, że ustalenie przewidzianej w art. 298 § 1 k.h. (art. 299 § 1 k.s.h.) przesłanki bezskuteczności egzekucji może nastąpić na podstawie każdego dowodu, z którego wynika, że spółka nie ma majątku pozwalającego na zaspokojenie wierzyciela pozywającego członków zarządu.

Dlatego też, w ocenie Sądu Apelacyjnego złożenie przez powódkę w niniejszej sprawie postanowienia o bezskuteczności egzekucji nie ma zasadniczego znaczenia w kontekście odpowiedzialności pozwanego, należy bowiem mieć na uwadze całość materiału dowodowego zebranego w sprawie. Z materiału tego natomiast wynika, że spółka posiada majątek ruchomy o wartości 312.000 zł, a więc wyższej niż wierzytelność powódki. Okoliczności tej powódka nie kwestionowała w toku postępowania. Z tych względów nie można uznać, że zaistniały przesłanki odpowiedzialności pozwanego za zobowiązania spółki.

Wobec powyższego, choć nie wszystkie zrzuty apelacyjne okazały się bezpodstawne, wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu, co skutkowało oddaleniem apelacji na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.